

Ärmed några glimtar från min
skoltid och ur mitt arbetsliv med
vördsam och varmt tack till S. O. F.
för allt, vad den varit för mig och givit mig.
Det är mörkt i världen nu, men det
skall åter ljusna.
Se kommande tiders solglans vi ana
och häja mot skyarna ljusets färra.

Malmö den 18 juni 1942
Lina Gren-Kilason
Föreningsg. 45a.

J barndommens skola.

1.
Så jag var fem år, (1865) kom latins-
pigen bror Per hem från Nalmskill Julen.
Han gav mig en strut karameller
och ett litet arfängt paket, som jag stö-
inde gled upplosta. Det var en ABC
bok, "abecetta". Jag minns ännu, hur be-
räkningsam jag blev och fick liksom den
första aningen om livets allvar. Kara-
mellerna smakade inte alls, jag smög
mig tyst ut för att säga far: "Äro
all människor tvungna att lära läsa?"
"Ja, det är de alltså, min käre," svarade
han. "Kan ingen, endå flippa, och ändå
bli lika bra?" - "Nej det går inte".

Bedrövad gick jag in och tog boken
i närmare skärskådande. Den inne-
höll många trevliga bilder, en del obegrip-
liga tecken och på sista sidan en
skämtlig tupps på ett ben. "Varför står
tuppen där och gal?" frågade jag.

"Om du är riktigt duktig att lära dig läsa,
så värper tuppen," sade mor. Följande
dag satt hon och spannar, jag satte mig
bredvid på en gammal träpall. Så bör-
jade första delen av livets svåra laka.

"Detta är A, detta är B, detta är C,
och detta och detta är D. Låt mig
nu se, du tittar riktigt noga på dem,
så du kan känna igen dem, var du
får se dem," sade mor med mycket
allvarlig stämma.

Jag tittade och tittade och begrep att
det skulle dröja mycket länge, innan
tuppen skulle komma att värpa.

Det gjorde det också, men en var-
ker dag hade jag ånkligen hunnit så
långt, att jag kände igen alla bokstäver.
Liggande på pallan med armarna och
abeboken i mors knä hade jag en tim-
mes tid varit utsatt för frågorna:
"Vad heter den? Vad heter den? Vad är det?"
utan att svara fel en enda gång. Det var
duktigt, sade mor. Då såg jag ett skutt,
på pallan ramlade över ända och boken
i golvet. Ut över "banken" och bort till
skogen sprang jag med pallan i famnen,
der kastade jag mig på marken vid
kåkan och pullade kurt i gröngräset;
kisse hade följt med och gjorde sam-
ma manövrer. Jag lade hans mjuka huvud
till min kind och viskade: "Kisse, kisse,
jag känner abe-d."

Skilles vandrede vi sen hemåt, kisse
och jag. Ingen var inne. Abecloken
låg på bordet med ena pärmarna märk-
värdigt upphöjd. Bävande lyfte jag den.
O under, kuppen hade värpt! En pärl-
krets och en fyrastyver. Jag satte pärl-
kretsen om halsen, stoppade fyrastyvern
i sparbössaren och kröp i bädden.
Kissen lade sig på täcket och spanen,
jag knäppte händerna och läste "Gud
som haver barnen kär" - - - den Gud
älskar lyckan för", och somnade lugnt
efter denna märkesdag.

Nästa dag kommo bekymren på nytt.
Det var inte nog med att "känna" bok-
stäverna, man skulle också "stava"
och "lagga tillsammans". Stava var nå-
got svårt. "D-e-n, vad säger det?" sa-
de mor. Spinnrocken surrade, och jag fick

lunders en stund. "Nå° vad säger det?"
kom det så. "Ja den som kunde begripa det,"
sänkte jag, "inte hör jag att det säger nå-
gon ting".

D-e-n säger ju den; kan du begripa
det, så?" Nej, det kunde jag inte begripa.
"Får vad säger det?" Samma stände. Inte
kunde jag förstå, vad det sade.

"Får ^{säga} ju får; det säger sig ju precis självt,
kan du inte höra det?" Nej, det kunde
jag inte höra.

Förtvirlad frågade jag ännu en gång, får,
om alla vore tvungna att läsa sig läsa,
som ingen kunde duga utan. Mor tyck-
te, att hennes blick var dumm.

Boll, den gamle soldaten i torpet
inne i skogen, som brukade läsa byggens
barn "läsa rent", sedan deras mor lärt
dem skara och lägga samman, kom
emelland för att fråga, hur det gick.
"Usett," sade mor, "bösen är dumm,
jag har en fastligt trabbelerande med
honne, pojkarne gick det mycket
bättre med".

Dagligen satt jag flera timmar på
min gamla pall vid mors spinnrock
och hörde att m-a-n, li-n, s-t-e-n,
m-o-r och allt annat sade sig självt.

Det gick inte an, att jag teg. Änna
måste jag, mor var inte att leka
med. — "Gärd, vad säger det?" — "Hör?"
"M-i-n, vad säger det?" — "Bord?"
Nej, nu går det för långt! Fatt, vad sa-
ger det? Inte för jag visste det. "Hör
du inte att p-a-l-l säger pall?
Det säger, sig ju självt, ut med
dig unge!"

Jag tog pallen i famnen och sprang
 allt i skogen igen, längs med den
 slingrande stigen, djupt in till
 den ensamma platsen vid källan.

Ingen fick se mig.

Kunde då ingen av de stora lära mig förstå,
 hur att kunde "säga sig självt".

På knä vid källan svalkade jag mitt heta
 ansikte i dess friska vatten. Att med
 skorna och plaska i pännilen med de
 bara fötterna! Upp och springa "på platt" en
 stund, hopsa över stenar och myskacker,
 slå kullerbytter i långa rader, glömma sorgen!

Å, pall, där ligger den vid källan upp-
 och nedvänd. Fröjden är slut. "Hör du, gamla,
 kära pall, som har så många spikhuvuden
 i dina sidor, du har att ha det svårt
 ibland du med. Kan du inte hjälpa mig
 nu? Fa-l-l säger pall, sade mor. Varför det
 du? På ryggen i gräset med pall i famnen
 och lundera. Fa-l-l pall, p-a-l-l pall, p-e-l-l
 pall. "Hej, där e litt av vårt" (Där är litt av
 varje), skrek jag med förjursning. Äntligen
 hade det gått upp för min barnhjärna, att
 man skulle taga litt av varje bokstav
 i ordet och draga tillsammans, så fick
 man "vad det sade". Jag försökte med några
 ord, som jag kom ihåg, tog litt av varje,
 ja, det var säkert rätt.

Å, vad stuppar skulle få värpa nu!

Den gamla pall hade räddat mig. Som
 sprang jag med ilande fart. "Hör, jag vet
 vad det säger, uppsammans, lägg, fråga,"
 ropade jag. "Jag tror ungen blir vurig,
 hon gör mig visst gråa hår, om jag inte
 får henne i väg till Babs snart",
 sade mor, — Aboboken togs fram, jag skarade

och lade samman rakta man påkert, aut
var rätt. Om en stund lades boken samman,
mors kära ansikte strålade. Jag smög mig
tyst ut, viss om att suppen måste känna
sig skyldig att värpa. Då jag kom hem,
hade han värpt en griffel, en griffeltavla
och en vetebulle.

Den dag då jag kom underfund med
hur det gick till när tuppen värpte, blev
en stor sorgedag. —

Nu följde en lycklig tid. Jag stavade
lade samman och läste sent på pallar
vid spinnrocken hos mor. Snart kunde
jag till och med en och annan vers
i mors stora psalmbok utantill. En vers,
som var särskilt vacker, sökte jag upp
och läste var dag, ty i den stod "Fotapall"
Ps. 118:5. Tuppen värpte varje dag, om
kvällarna tog jag min gamla pall i famnen
och sprang till skogen, drömde vid källan,
slog kullerbyttor och trillade tunna snarit fröj-
dade mig åt livet. Kissa följde alltid
med.

Efter några dagar fick jag vandra till
Länna Ball, som bodde i en stuga inne
i skogen. En lager stig mellan bokar,
björkar och enebuskar ledde dit. Stugan
var gammal och grå med mossigt
kalmtak och små putiga fönster.
En gammal kvarnsten låg framför dö-
ren. På golvet stod ett stort, vitske-
rat bord med en bänk bakom vid
fönstren, en trämans "himnellsång" med
ett grant sångband över vid ena
väggen, en lyxaktig järnugn, s. k.
"utläggare"
med Adam och Eva, äppelträdet och

ormen på sidan samt några stolar.

I fönstret stod granna "fattigmansblommor" balsaminer, gubbskägg, myrten, blodsdroppar etc.

Sedan bergulvet varje morgon sopats med en björkkrast, beströddes det med vit sand, hackat enis och friska björklöve. På golvet vid ugnen låg en hög enis, som lukade friskt och gott. Ball flätade enkorgar i vardagslag. Lärjungarna ställdes upp och fingo knäppa händerna samman. Ball sjöng med spricken och darrande röst en morgonpsalm, som vi sedan skulle lära oss utantill för att sjunga med: "Den signade dag, som vi nu här se." Sedan satte vi vid bordet för att "läsa på" och "höra upp" för gamle Ball i abeboken.

Jonna övergavs dock snart, varefter psalmbok, testamento och sedan även "frågebögen", katekesen, fogos fram. Ball flätade på sina korgar en stund, under det vi tygt läste på. Sen satte han sig hos oss, och en efter en fingo vi högt läsa upp var sitt stycke. Det var mest fråga om att läsa inantill. Det andra skulle vi lära i skolan hos en "riklig mästare". Gick det inte bra, tog Ball fram en stor kapps och hotade oss med, men Amaka den fingo vi aldrig. Vi hade mat med oss, så det räckte för dagen. Vårt första göra var att slå mjölk på tallriken till Balls stora katt, allas spännande vän som alltid mötte oss på skogsstigen.

Sedan kom de vi flaskorna i Hanna Bolls
verfat på "bäskubordet". Vad vi ej äto av
maten, blev kvar. Bolls lön utgjordes av
något litet in natura efter råd och
lägenhet från hemman och "ett gott barnö-
fande" överallt.

Skundomingo vi leka i "hagen" en stund.
Den utgjordes av en liten lyxkattig läppa,
i vilken växte granna, doftande gammal-
dagsblommor: älskott, lavendel, salvia, kru-
mynta, blåmunkar, Förröror etc. samt
krusbärsbuskar, äppel-, päron och plommonträd.

På gångarna sprunget vi kapp, lekte "pjätt"
o. d. Det var högtidsstunder.

Inart läste alla mer eller mindre rent.
Sedan den svåra skavningen var över, gick
ant mycket fort för mig. Jag kunde
nästan hela katekesen "udenad", innan
jag lämnade Boll. Då var skolliden hos
honon slut efter några månaders läsning,
1865. Jag minns så väl, hur vi den
piska kvällen stodo vid bordet, då den
gamle enkla polanten med tårar i
ögonen sade oss några avskedsord och
vi gemensamt stämde upp psalmen:

"Herre, signe du och råde". Bolls skämma
var skrovlig och darrande, barnarösterna voro
säkerligen falska och osäkra, men jag tror
ändå, att sången hördes till himlen.

Då kom åter en stor märkesdag i mitt
liv, då den verkliga skolgången skulle
börja. Det skedde i ett stort rödstens-
murat trävåringshus, det enda i sitt
slag i bygden. Där funnos lekplan u-
tenför och trädgård vid sidan. Skolsalen,
som var stor och rymlig med höga,
spröda fönster, låg på nedre bottan.

Mäster hade 4 ä 5 rum i ovanvåningen. Då skolan byggdes, var det meningen, att läraren också skulle vara präst och att gudstjänst skulle hållas om söndagarna i skolan. Det var nämligen nära en mil därifrån till kyrkan. Ingen präst kom till platsen, och så fick vår "mäster" Ahlström den stora skolsalen och den pyntliga bostaden. I början predikades det någon gång av församlingens pastor. Första dagen i skolan var en underbar sago- dag. 70 ä 80 barn samlades. Två stora, höga kaminer stodo i salens mitt och några lång- bänkar med sammanhängande lätboord på var- ders sidan om dem. I dessa bänkar halade barnen sig in, eftersom de kommo, gassar- na på ena sidan, flickorna på den andra. Trängde man sig bra samman, kunde bänken rymma många. Var och en ha- de sin givna plats. Flickorna greps varandra, om armarna till en lång kedja, varefter hela raden ömsevis svängde bakåt och uppåt, hu- vudena till golvet bakåt och så upp igen, under det dagens låtor lästes på och rabbl- ades upp, högljutt och i alla möjliga tonarter. Gassarna ä sin sida voro icke mindre högljudda. Det var buller, oljud och larm över det hela. Dock stannade var och en på sin givna plats i bänken. Vi, några små, som för första gången trätt in om skolans dörr, stodo darrande och bävande nära denna, inväntande, vad komma skulle. Med ens blev det ljudlöst i salen, läraren trädde in och vandrade fram till katedern, sak, stel och allvarlig. Alla barnen reste sig. Mäster gånge

sig mot oss, knäppte händerna samman
och läste morgonbönen, varefter en
morgonpsalm sjöngs gemensamt.

Ljudlöst gnapperade sig barnen därefter
i skilda Amaärvdelningar, gassar för
sig och flickor för sig, samt ställ-
de sig i halvcirklar vid fönstren. Mitt i
varje ring och med ryggen mot fönstret
stod en "monitor" skundom en flicka,
oftast en gosse. Vid fönstret hängde
också en karta, en tabell e. d. Mäster
satte sig i katedern. Bredvid honom
stod en lång, rak rotting i ett hål i
katederplattformen. Somliga halvcirklar
läste inantill, andra stavade, andra
läste räktskrivningsregler, — allt på upp-
hängda tabeller. Några, som sutto i
bänkarna, skrev räktskrivning eller räk-
nade tyst, också efter tabeller och
under uppsikt av monitorer.

Slutligen kom en stor gosse och tog
hand om oss Ama'. Viingo befallning att
att kliva in i "färbänken" samt ving
vardera en lång, spetsig träpinne i
handen. Framför oss hängdes en tabell
med ett stort A på. Bordet på lång-
bänken utgjordes av en låg låda fylld
med fin, vit sand. "Se på tabellen och
skriv ett grant A!" befallde monitören.
Våra blickar fästes på planschen, fingrarna
grarna greps ett krampaktigt tag i träpinne,
och så formade vi, så godt vi förmådde
bokstaven i sanden. "De blev rent A!"
sade monitören och förde en kort brädskena
över sanden. Därmed var skriften utplånad,
och det var att börja på nytt. Om en
stund gick mäster salen runt, börjades vid

sandbänken. Jag satt ytterst, fick en örfil, så
 det smed. Nå andra vid sandbänken lika-
 lunda. Varför? Det kunde vi inte begripa. My
 skriften var just utglättad, då mästern kom.
 Han ville väl sätta skräck i oss.
 Efter ett par timmar vid sandbänken
 samlades vi i cirkel vid ett förstör till-
 sammans med några större barn för att
 stava. En monitor kom och en tabell
 upphängdes framför oss. Vi skulle stava
 och lägga samman ord om- och omigen.
 Efter en stund stack en av de större
 gossarna handen i fickan och förde den
 knuten bort till monitören, denne tog emot
 något och stoppade det i sin ficka.
 Sprat efter gjorde en flicka på samma
 sätt, så äter en annan. Monitörens
 ficka vidgades efterhand beaktligt. Stav-
 ningen fortgick. Då en hand nästa gång
 sträckte sig mot monitören, hade någon
 klarnat för Anders Nils Johanna, och hon
 viskade i mitt öra: "Han har mutor."
 Hon fick oögonblickligen en puff för lesvitet
 av monitören och "puttades utom cirkeln".
 Jag "puttades" snart efter, då jag skulle
 stava fältmarskalk och sade skalk med
 hårt k. Om en stund kom en tredje.
 Där stodo vi, hade inlet att göra och
 vågade inte röra oss. Jag var rätt nyfiken
 på det hela, lät mina blickar fara salen
 runt och såg här och där en, två eller
 tre utanför de andra cirkelerna. En av dem
 sträckte handen med något in mellan
 kamraterna till monitören. Cirkeln öppnades
 strax, och den utspottade gick återbaga sin
 plats. Mäster satt i katedern med en
 prutt av de största gossarna och flickorna

omkring sig och förhörde en av dagens
läror. Han reste sig och gav ett par ett
duktigt slag av rottingen, då förhöret var
slut. De hade inte kunnat sin låta
"uderad".

Så gick mästern runt i salen igen från
cirkel till cirkel. Åt var och en, som stod
utanför, gav han utan ett ord en smällande
örfil. Cirkeln öppnades därefter, och var
en en trädde in på sin plats igen.
List nådde han oss. För andra gången
gick jag en örfil denna dag var det på
samma öra som förra gången.

Vid middagen blev det en lång rast, och
hela skaran rusade ut till lek. Det blev
"ball", "pjätt", "gömmor", slagsmål och ring lekar.
Höga berg och djupa dalar, tärkor och gar i
dansen etc. Jubel och skratt över hela
gården.

Blugg och försagd smög jag mig bort i en
krok, glädjen kunde jag inte vara med om:
två örfilar på första förmiddagen var ingen
lovande början.

Ståga stora, fina tärkor i ljusa sitskläd-
ningar med breda vita byttor nedanför
kylarna rödte sig så vackert i dansen.
Jag kunde inte låta bli att se på dem.
Rätt som det var, kom den största
bort till mig, tog mig i handen och så-
to jag mig med i ringen. "Nej, dansa
kan jag inte, och jag vill inte heller, vis-
kade jag. "Då vill inte heller jag dansa
mer i dag. Jag blir här hos dig, du lilla,
så skall vi leka, du och jag, sade hon.

Med oss var sorgen borta, örfilarna glömda
och skrällen bortjagad. Livet igenom har
minnet av Johanna Mattssons vänlighet under

min första skoldag följt mig.

Den följde många lyckliga dagar. Visst var mästare sträng, visst togo onotaka monitorer mäter, visst väntades örfilar och vottingslag, men det var en härlig tid i alla fall, och jag ville giva allt av mitt liv för att få en av de dagarna åter.

Det var en lång skolvägar och lång skoldag. Vi måste ha mat med oss, så det räckte för dagen. Man började tidigt och slutade sent vinter och sommar. Mästare var mycket nitisk och höll oss länge. Jag minns hur vi i skymningen i vinterdagarna fick gå på knäna huvudräkning hela eller halva timmar, innan vi släpptes hem. Jag blev minnet övat. Utantill lästes katekesen med husavla, bordsböner, Syndabekännelse och Symbolen, Schartaus katekes, Barths biblisk historia och en stor del psalmer. Naturlära och svensk historia (Bäckmans) kommo till, Geografiens floder och floder räknades upp och pekades ut baklänges och framåt. Mycket nöttes så in, att intet ännu kommit mig att glömma det.

Skundom, "kateketiscrate" mästare med hela skolan. Han utlade text i testamentet samt gav förståndsfrågor i katekesens stycken och språk. De timmarna älskade jag särskilt. Den enkla lärarens sätthjörning av Gudsordet var säkerligen både djupsin- mig och allvarlig.

Några plancher anlände en dag som äskärnings materiell till naturlära.

När vi någon gång varit särskilt duktiga, togs en av dessa fram och hängdes upp. Vi skändes i halvrikel framför, skälvarde av förfjusning, och så började något, som

kallades "känna djur". Mäster höjde pek-
pinnen, långsamt och högljudigt, pekade
på bilden av ett djur och frågade: "Vad
är detta?" "En katt." "Nej, det är en tiger."
"Vad är det för ett djur?" "En tiger." — "Och
vad heter detta djur?" "Hunden." "Nej du, det
är räven" o. s. v. — Efter många glada tim-
mars övning hade vi hunnit så långt, att
vi inte bara "kände" djuren utan också
kunde säga något om vart och ett av dem.

Da' blev lektionen något livligare, i
synnerhet om vi hade en snäll och rätt-
vis monitor, en sådan, som inte tog mutor.

Det kunde gå till på följande sätt. "Vad
är detta?" "En katt." "Vad gör han?" "Han
par med sin syster." "Fångar möss och la-
par mjölk, heter det." — "Vad är detta för ett
djur?" "En äska." "Vad vet du om den?" "Hon
är som en bongorad." "Vad heter det?" "Vad vet
du om räven?" "Han listar sig till och tar huns
och bida honom." "Får hon och leita honom
heter det." — "Vad nytt gör hunden?" "Han
skar bongon (= hundens) och skäller på folk."
"Vad gör kängurun?" "Han springer med sina
anka i en posse under maven." — "Vad heter
detta djur?" "Det är en liten pingjoo!" — Över-
allt rättelse på de ord, i vilka "modersmålet"
kommit fram.

Den dagen Väckskolans läsebok första gången
läses fram på bänkarna och vi fingo lyfta
på dess pärm, glömmar jag aldrig. Mäster höll
först ett litet tal om denna skatt, som
kommit till oss. Därefter fingo vi springa
ut till brunnen och kvätta oss riktigt runda
om fingrarna och så började läsningen.

Vad den boken innehöll underbara ping!
Vid slutet av timmen kommo vi att läsa

Berättelsen om den lilla Fama Sälen. Berättelsen var så sorglig; barnasinnena röddes, vi gråto och ångstade oss så tyst vi kunde vid dess slut.

Måster var ledsen, att han kommit att välja den, men han kände ju inte till boken förest.

Skolvägen var lång men härlig. Från hus till hus samlades vi vägen framåt om morgnarna och voro till sist en stor skara.

I Anders Pers pil brukade pojkarne klättra upp och skjuta till måls med stenar på tummonarna. En av dem särskilt omtyckt var "Kung och rike". Han ställdes upp på två ben med en kung i spetsen för varje "rike". "Lag skjuter med kuler och krut, vem bjuder du ut?" frågade den ene regenten höglidligt. Ett namn nämndes av den andre, som han gjorde samma fråga.

De två "utbjudna" fästade i varandras händer och mätte sin styrka, tills den ene drogs öfver. Så fortsattes. Efter en stund gavs på nämnda fråga svaret: "Mig själv" "Mig själv", gjord också höglidligt från den andre. Det "rike", vars "kung" drog den andre till sig, hade seprat.

En dag varje vår gavs hela skolan lov att springa till skogen för att plocka "mussiekor". Då blev det jubel bland alla.

Springmarsch först och sen kullerlyst för i skogen, innan blomsterplockningen började.

Ännu känner jag vid tanken därpå doften av gullvivor, "henkakamma", korvaljer och "mussiekor". I den skolan dansades nog också karaktärer. Bland de större pojkarne var ett "Lördand" bildat, i vilket ingen intogs utan att ha gjort sig värdig därtill.

Vid inträdet utgävos böfven att aldrig berätta hemma, om man fått stryk eller "skam" i skolan att aldrig stralka eller säga mutor, att icke neka utan själv säga om sina försöcker, att vara snälla mot kossorna och de små samt att aldrig gråta eller säga "aj", då mästern slog.

I detta förbund sogs inga flickor in, men det var liksom en tyst överenskommelse bland de största och bästa blinda dem att inte handla sämre än dessa gossar. Det var på grund av denna skrivna lag, som den stora, ljusa flickan visade mig vänlighet på min första skoldag.

I bland hade pojkarna kluror och lekte krig, utrustade med trägevär. Då var mästern riktigt i sitt esse. Flickorna fingo se på. Försedd med ett riktigt gevär stegade läraren i spetsen. Det bar av över stubbäkrar och klövervångar. Slaget stod och svenskarna segrade. Vid sådana tillfällen skrattade och skrattade mästern något som eljest ytterst sällan inträffade.

Hur väl minns jag inte, hur vi flickor darrade, då det skeddades till råfäst eller ett slagsmål eller dylikt. "Vem har gjort det?" lydv frågan, då en näsa slagits i blod, en förskräckt spräckts eller en tamma skadats.

Andlös tystnad. Då reste sig en gosse, såg mästern i ögonen och sade högt och tydligt: "Det har jag gjort!" Han kallades fram och tog tyst emot en par slag av pöttingen. Men det var inte utan, att våra hjärtan klappade av stolthet över den ärlige, modige gossen, och att mästerns arm slaknade, då han mättade slaget.

Skundom uppsköt all bestraffning för veckan till tisdagens sista timme. De som förgått

sig, skändes upp i en rad med böjda ryggar. Tyst kom mästern med pottingen och utdelade åt var och en hans andel slag. Först gavs ett repp över lag, sedan gick mästern om igen till dem som skulle ha två, där-
 efter på nytt för det tredje slaget. Sist sade han oss förvånat för veckan, flickorna nego, och pojkarne bockade. Utthomna fröjdade vi oss, om ingen grätit eller sagt "aj". Hela skaran höll broget samman. Jag har ej minne av att någon blandade mästern eller talade om orättvisa.

Förseelsen skulle ha sitt straff, ant skulle vara rätt. Den, som varit borta från skolan någon dag, fick stryk för detta utom efter sin sjukdom. Också hände det ytterst sällan, att någon var borta.

Det var tystnad, stränghet och reds över det hela. En viskning, ett leende, ett skratt en obehörlig rörelse straffades med örfil eller pottingslag. Men "lörd" blev man, och vi "fruktade och älskade" mästern.

En klämme, troligen den första jag var med om, minns jag särskilt. Läraren talade förut om att inspektören också skulle komma.

Vi fingo flera dagar öva oss att gå ur och i bank efter ringklocka: 1:de ringning, gripa fast med höger hand i bankkanten, 2:de slunga benen över bänken ut på golvet, 3:de uppkom stå. In i bankarna omvänt. — Vi hade också förut övat oss i veckor med "Profskrift", rivit sönder och skrivit om. För min inre syn står ännu min, den var dålig. — Inspektör var kyrkoherden f. d. Seminarie rektor J. C. Zviding.

Malmbergs Maria pekade mot hans långa näsa och viskade: "Licken i nesa!" Vi fnissade båda. Troligtvis hade han sett det,

ty han kom bort till oss, klappade oss på huvudena och sade: "Ja glädj Ama flickor!" Med oss blevo vi allvarliga och sågo bara, hur god och vacker han var. — Om kvällen kom "mor Mahmberg" med Maria till mitt hem. Högdrarna hade sett oss peka, och vi fingo en tillrättavisning, som säkert ingen av oss någonsin gjorde.

Jag har också minne av några pojkar, som en efter en stodo vid Svarta Pavlen och påkände och fingo mycket beröm av inspektören och pastorn. Däribland en av mina bröder. Lärarens lön var liten: 3-400. kronor, om jag minns rätt, kofoder, vedbrand och bostad. Till mästern, som hade hustru och sju barn, buro de rika barnen "julanad" och "påskamad".

Vad dessa då voro stolta! De berättade för oss andra, huru den ene haft med sig en "snäs" jagg och ett "scjtelbröd", en annan ett "scjtelbröd" och ett stycke fläsk, en tredje en mark smör, en ost och ett stycke sylta etc. Ja, det var mycket, som vid den tiden kom i "mor mästerns" spiskammare, och det kunde nog behövas. De, som leurit gävor, blevo ljvarna på kaffe och bräddade sedan bolta fram till katedern, togo mästern i hand och tackade.

Vad vi tyckte, att det sistta var fint! Vad vi, som inte gett något, kände oss små och fattiga! Vi kände väl också ett styg av avundsjuka i hjärtat.

Första gången jag bevittrade sådant, fick jag till sorg för mitt barnägaräta också anledning att tvivla på mästerns heder. Vi, några fattiga, fingo nämligen då så obegripiga frågor, att vi inte kunde svara ett ord på dem och måste flytta långt ner, där de alla samsta sutto.

Men alla de, som kommit med förning,

ringo lätta frågor och flyttades upp bland de
 dubbigaste. Men några dagar voro frågorna som
 vanligt; vi flyttades upp igen, och det gjordes
 ej längre någon skillnad mellan rik och
 fattig. De, som hemma talat om, att de
 blivit uppflyttade, togo naturligtvis med, att de
 nedflyttats igen. Jag blev åter lugn, ty jag begrep
 ju, att mästern måste göra något för den
 goda saken. Min tro på honom var återställd,
 och som förut intog han åter i min bar-
 nafantasi sin rätta plats — den närmast
 Gud faders Själ.

Mäster, var du och lyckad som Gud, ja äls-
 skad var du tillika.

1870 kommo vi att flytta till en annan ort och måste lämna vår älskade skola. Det blev stor sorg för Otto och mig. Jag grät tyst om nätterna och frågade mor om jag inte kunde sliga upp mycket tidigt och ändå fortsätta att gå dit. Nej, det blev för långt, sade mor.

Jag vet du väl, hur ett barn kan längta och huru ett barnasinne kan tränga, förstår du, hur sorgen kan trycka de små?

Det älskade barndomshemmet, skoldatorpet i skogsbrynnet, och barndomens skola hörde nu till det som "var en gång."

På en dag vandrade Otto och jag en vacker, slingrande skogsväg till den nya skolan. Vi mötte ett par höjtande pojkar, som sade att de gingo "skousman". De skallade från skolan. Sedan hade vi aldrig hört förr. I skolan hade de ingen rusting. En pojke skiotades ut i skogen att skära en kjepp just som vi kommo. Den firre var sänderbruten. Vi togs vi emot av den nye "mäster". "Josi, ni kommer från den skolan. Där skall ju vara en ridern duktig lärre." "Det är han acki", sade Otto. Så äro ni väl också duktiga." "Ja, herr", förklarade min bro, Det blev ingen rolig dag. "Hur långt var du kommen?" frågade mäster mig. "Överste cirkeln" svarade jag. Det fick jag "äta upp" många gånger, men det var sant. Det var visst någon slags avundsjuka mellan vår nye och vår firre mäster.

Dagen gick. Lång och tråkig. Då vi skulle gå fick en pojke order att gå efter fyrkapten och "skeflakåsten" en björteknare med en tjock kräpp till "skeff". En flicka,

som ej kunnat sin läxa, fullig, blek och förskrämd, kallades fram till nitta på fyrtappern och hålla kvartern i handen. Han skulle "nitta efter".

En örfil, ett slag av rottingen, det gjorde ju ingenting, men skamsstraff, he!

Yag har aldrig använt ridarna i min egen skola. Ej heller tagit emot presenter (muddor) av barnen.

Yag såg, hur Ottos ögon gnistade, då vi vid utgången gingo förbi flickan. Han tog hela vägen men hemkommen förklarade förtelatade han högt och tydligt för far: "Yag bräder aldrig mina ben inom den skolans dörrar mer." Far frågade inte varför. Han händer sin pojke.

Nästa dag gick Otto ner till Hickebergs stolt, som just då ombyggdes och frågade murarna, om de behövde en hantlangare. De tillade på pojken, han var 12 år då, men de togo emot honom och behövde inte ångra sig. Han blev i arbetet, tills stallet var färdigt och han blivit gosse.

"Si suppe nästan alla lilla manna himma, di sa, add då gick de si lilla li o glimma." Det hela var fet, tyckte Otto och beslutade att aldrig smaka sprit. Han höll obrottsligt det löfte han som pojke givit sig själv. Det var sed och brukt inom murarfacket att den, som slagit sitt första val, skulle bjuda "valvänner" på kamraterna. Otto tog sin med en kanna brännvin och ville bjuda. "Nej, Otto, det går inte utom att du nupper oss till." "Gars", sade Otto, "ja då går det inte." Och så rulle han bort i flaskan och gick. Men då kallade de honom tillbaka och hälsade lilla godo och tyckte, att han var

en duktig pojke. Han dog ung, vid 21 års ålder. Så hade han ej försummat mer än 3 timmar av sitt arbete, det var en lördag, då han reste hem för att om söndagen tillrämman med far och mor gå till H. H. Mattvard.

Lidana karaktärer förelades i "min barnens skola".

En dag frigade ^{läraren} mig, om jag, som var kommen i övre cirkeln och gått för en ridare duktig mästare, hade läst "grammatika". Nej, men vi skulle just börja", sade jag. Och så fick jag en liv. Mycket konstig. Med ord, punkter och streck. nom. gen. dat. ack.

Jag lärde den uppsiffrin ner, hörde upp, det var fel, lärde den från vindlar till höger, fel igen. Så fick jag. Begriper du inte, att där skall stå nominativus, genitivus etc. Livus, livus, livus, livus gick i min fjärran, jag läste på, hörde upp, det var rätt.

En dag frigade han mycket tyrt: "Vad förbjöds i rindade eller liande budet?" jag lärde det ena. Han sade, att det var det andra. Det fick jag inte läsa upp, jag skulle "sitta efter". Det blev för mycket. Det hade aldrig hänt mig för. Jag hade kunnat kretsas utantill från pärm till pärm (bingje ti bingje) redan flera år med "Hustavta, böcker och Symbolism". När dag blev jag hemma. Slutade skolan. Det har jag inget hela mitt liv. Under flern är bät jag värda och underträtte mästare grav på kyrkogården därhemma.

Nu bror Per, som lita på studenten fick jag undermining

Men gingo, och blev tid att läsa för prästen" och hade blivit modern med avgångsbetyg från skolan. Mor gick till skolskörm och bad att få ett. I detta stod en del bokstiver, som jag inte vidare fäste mig vid. Men undertill stod: "Desutom har flickan utmärktta färdningsgävor och ett gott uppförande."

Ja har livet gått, stundom ett uns av fröjd, ett pund av gråt; men när det hela velat bli mig för tungt, när jag har kallat på att förlora förtroendet för mig själv, då har som en ljuslig ton för min andas öra ljudit: "Desutom har flickan"

År 1881 kom jag in vid Kalmars folkskollärarinnaseminarium, fick plats vid Malmö folkskolor 1885, blev ordinarie där 1888, avgick med pension 1921. Från början arbetet har jag varit medlem av I. d. F., var med om att grunda Sveriges Folkskollärarinnaförbund 1906, är nu hedersledamot i båda dessa föreningar.

På tal om I. d. F. så var det aldrig min mening från början, att vi skulle dela upp oss, som vi sedan gjorde, jag trodde, att vi skulle kunna arbeta gemensamt "en för alla och alla för en" på det stora helas framgång och utveckling.

Närkommer till Malmö förvånades jag över att vid möten och diskussioner endast männen talade, kvinnorna mollego. Några av oss gingo då tillsammans om kvinnorna för att öra oss att tal, vi lärarna kunde dela tankar med oss och ense oss som kamrater. Vi hade varit tillsammans några gånger, då det stora skolmötet i Stockholms

komm 1905. Sitts nu hade folkskolornas lärare och lärarinnor haft lika lön. Nu skulle delning ske. Ett par ombud reste från Malmö.

Stina Hellgren och jag följde med utan uppdrag. Ii kom mötet. Man talade. De ensamma kvinnorna, lärarinnorna, behövde så litet, de kunde själva laga sin mat, sy sina kläder och mycket annat. Nu borde lönen höjas men endast för lärarna. De hade familj att försörja och behövde mycket, lärarinnorna hade nog som det var.

Adèle Wetterlind kom upp. Hon talade kanske något fränt. Gerdelius från Brønna svarade. Det hela blev hilsfullt. Lärarinnorna skulle kanske hyra tvärumslägenthet, ha jungfrur, hänga dyrbare tavlor på väggarna etc. Man stråtlade.

När jag själv visste av det, hade jag lämnat upp mitt kort. Ii ljöd Emil Hammstunds ord: "Fruken Gren har ordet." Det fanns ingen återgång mera. Men kan jag se, huru människahuset biljade, och känna, huru knäna sviktade, då jag gick upp. Jag vände mig om.

"Om lärarna kunde få, det vi mår" började jag, "skulle jag gå med på delningen, ty jag vet, huru de ha det, isynnerhet de gifte lärarna på landet. Men de får inte mer, för det vi få mindre. Det har talats så mycket om ensamma kvinnor, lärarinnorna, som nästan ingenting behöva.

Vi äro inte så ensamma som vi tror. Många av oss - jag vet det - har ett par gamla föräldrar, en ensam mor eller far, ett par små syskon, en bror, som studerar etc. att underhålla. Vi göra det gärna. Går det skyldighet ha ju också lärarna, men det heter alltid, att de ha eller stora bildade familj, de ha nog med sitt. Därför, den ensamma kvinnan, hon bör göra det.

Gäledes också familj för oss men endast med den skilnaden, att den inte giver oss samma glädje och lycka som lärarnas giver dem och inte det stöd på gamla dagar, som de få av sina barn.

Och det kommer en tid, då vi verkligen bliva ensamma, när åren gått, och vi blivit gamla, grå, vissna, stela och trötta, som arbetet och livet gör gamla lärarinnor, då alla fly oss, då inte ens lärarnas färan vilje ha oss med på sina kafferep. Då skulle jag önska, att vi hade så pass stor lön, att vi kunde göra vårt ensamma liv någorlunda drägligt."

Det blev tyd. Jag tror nästan att man afsläddade Diskussionen blev slut, den kom att utgöra var på frågan. Jag vågade inte se på Lina Hellgren, då jag kom ner. Jag trodde inte, att jag skulle våga möta lärarna heller.

Gerdelius kom emot mig. "Jag är gift med en folkskollärarinna," sade han. "Det skulle man inte kunna tro," röt jag och beredde mig att ryta mot vem det var mände. Det behöves inte.

Alla komma vänligt emot mig till och med Emil Hammarlund och Fridtjof Berg.

En lärare från Örebro, som jag blivit god vän med på Näs sade: "När man framställer en sak i sympatiskt som fröken Gren, är man bunnad att gå med på den." Emil Hammarlund sade:

"Ingen detning nu, så länge vi alla ha så litet, men sen." Lina tyckte, att jag varit duktig man sade: Minns du Emil Hammarlunds ord, vi få fortsätta arbetet, då vi komma hem." Det gjorde vi också. Så så blev.

Sveriges Fölksholläraryrkesförbund.